

Конституцією України надається можливість всім громадянам України, а також громадянам інших країн чи особам без громадянства займатися підприємництвом на території України, за винятком випадків, передбачених законом. Тож право на зайняття підприємницькою діяльністю підлягає певним обмеженням. Часто права суб'єктів підприємницької діяльності порушуються через незаконне втручання в їхню діяльність державних органів, особливо органів державної податкової служби та інших контролюючих органів.

Захист прав суб'єктів підприємницької діяльності в господарському суді може здійснюватися за умови порушення їх прав і охоронюваних законом інтересів і лише за особистою участю зацікавлених суб'єктів, що володіють необхідною правосуб'єктністю.

Інститут захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності має свої особливості й специфіку. Під захистом розуміють сукупність способів (заходів), які застосовуються до порушників господарських правовідносин. У матеріально-правовому розумінні – це норми господарського права, що визначають форми, способи і терміни відновлення порушень прав та інтересів, огородження їх від порушень у майбутньому. У процесуально-правовому значенні це – діяльність, за допомогою якої досягається необхідний ефект щодо реалізації прав і обов'язків: відновлення можливості учасника відносин діяти в межах його правосуб'єктності; володіти, користуватися, розпоряджатися майном; вступати у відносини і реалізовувати права, що впливають з них.

Отже, якщо розглядати форми захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності можна розподілити на три види: досудова, позасудова, судова. Судова може виступати і як самостійна форма захисту прав, і як гарантія законності винесення рішення іншими органами. Кожна з форм використовує один чи декілька способів захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності, до яких відносять: встановлення факту наявності прав (відсутності обов'язків); відновлення становища, яке існувало до правопорушення; припинення правопорушення; спонука порушника до виконання обов'язків у натурі; стягнення збитків і штрафних санкцій на користь потерпілої сторони або бюджету. Для ефективного захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності необхідно вивчати досвід інших країн з організації і діяльності спеціалізованих судів. Аналіз зарубіжного досвіду показує, що для захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності створені спеціалізовані суди (суд зі справ про банкрутство, суд з питань міжнародної торгівлі та ін.), які для розгляду справ залучають не тільки юристів, а й професіоналів певного виду діяльності. Саме на основі вивчення світового та вітчизняного досвіду наукових вчень щодо суті категорії «підприємництво», зроблено спробу його узагальнення й викладено власне трактування, а також охарактеризовано основні риси та умови виникнення і функціонування підприємництва.

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Кравець Я.І., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС Тищенко Ю.В.

Забезпечення захисту та розвитку малого та середнього бізнесу (МСБ) в Україні є одним з визначальних пріоритетів державної політики з перших кроків вітчизняних економічних реформ. Формування ринкової системи господарювання в Україні пов'язане із зростанням підприємницької активності в усіх сферах економіки. Один з перспективних напрямків створення конкурентно-ринкового середовища – розвиток малого і середнього бізнесу.

Малий і середній бізнес вважається найбільш динамічним елементом у структурі господарської діяльності, тому потребує особливої уваги щодо його регулювання та захисту.

Проте дієвість заходів державної підтримки малого і середнього бізнесу виявилася недостатньою. Малі й середні підприємства в Україні продовжують

стикатися з суттєвими перешкодами власному розвитку як на рівні державної політики, так і на рівні приватного сектору.

Аналіз світового досвіду свідчить, що виконання малими й середніми підприємствами своєї економічної та соціальної ролі можливе лише за умов всебічної підтримки цього сектору економіки, як з боку держави, так і за рахунок міжнародних організацій.

Прикладами досліджень у цьому напрямку є роботи таких науковців-правників як О. Вінник, В. Щербини, А. Пелиха, О. Яворської, Р. Сивого, В. Кравчука, В. Рум'янцева, В. Павлова та ін.

Сприяння та підтримка малого підприємництва є самостійною складовою державної економічної політики в багатьох країнах. Там існують спеціальні державні (вирядні) органи управління (координації) та підтримки малого та середнього бізнесу. Наприклад, в Канаді – Міністерство у справах малого бізнесу; в Японії – Національна адміністрація бізнесу; в Росії – Державний комітет Російської Федерації з підтримки та розвитку малого підприємництва (створений в червні 1996 року); в США – Адміністрація малого бізнесу; в Бельгії – Люксембурзі – Міністерство середнього класу; в ФРН – Фланції – Італії – підозділи (департаменти) міністерств економіки, промисловості або торгівлі тощо.

Заслужовує на увагу досвід комплексної (багатопланової і всебічної) підтримки малого та середнього підприємництва в США. Про пряму зацікавленість уряду США в широкій підтримці малого підприємництва свідчить діяльність різноманітних структур, до складу яких входять:

комітети з малого бізнесу в Сенаті та Палаті представників Конгресу США;

Центр малого бізнесу Міністерства торгівлі;

спеціальні підрозділи та цільові програми допомоги окремим групам підприємств у інших міністерствах і державних відомствах;

Фонд підтримки підприємства.

Світовий досвід свідчить про те, що особливо велику роль відіграє державна підтримка та захист малого та середнього підприємництва, особливо в кризових умовах, коли економіка потребує докорінної структурної перебудови і вкрай необхідно зниження соціальної напруги. Досвід зарубіжних країн становить певний інтерес для України і загальні риси властиві багатьом країнам мають враховуватися при формуванні державної політики підтримки малого підприємництва в Україні.

Позитивним кроком на цьому шляху є те, що Україна взаємодіє з міжнародними організаціями та підтримує програми щодо забезпечення діяльності малих та середніх підприємств.

Участь в міжнародних організаціях та тісне співробітництво з ними є найліпшим та стабільним джерелом довгострокового фінансування пріоритетних проєктів розвитку економіки, дає змогу отримувати кредитні ресурси за найвигіднішими умовами для стратегічно важливих секторів економіки та інфраструктури, впровадження структурних реформ, створює можливість доступу до кращої міжнародної практики, стандартів та професійної експертизи економічних проєктів.

Так, наприклад, в Україні відкрита Програма технічної та консалтингової підтримки малих та середніх підприємств (Technical and consulting support for small and medium-size enterprises, TCS/SMEs). Це міжнародний проєкт, заснований компанією Appleton Mayer у 2006 році, метою якого є надання технічної допомоги, а також комплексної консалтингової підтримки компаній-представників малого та середнього бізнесу (з 1 жовтня 2010 року програма TCS/SMEs почала працювати на території України).

Україна є членом Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (UNIDO - United Nations Industrial Development Organization), спеціальної установи ООН, мета якої полягає у сприянні промислового розвитку та прискоренні індустріалізації країн, що розвиваються шляхом мобілізації національних і міжнародних ресурсів. Діяльність UNIDO полягає в наданні технічної допомоги країнам, що розвиваються у здійсненні конкретних проєктів; в розробці регіональних довгострокових стратегій розвитку; в

діяльності щодо збору, узагальнення, публікації інформації, проведення досліджень, організації конференцій з питань промислового розвитку.

Отже, вивчення зарубіжного досвіду щодо організації малого та середнього підприємництва як важливого чинника розвитку ринкової економіки, набуває важливого значення для розроблення дієвих механізмів його підтримки та розвитку в Україні та ін.

Можна стверджувати, що підприємства малого та середнього бізнесу поки що не посіли належного місця у структурі національної економіки. Відтак побудова моделі економічного розвитку, яка передбачала б максимально можливе поширення позитивних тенденцій економічної динаміки на всі складові економічної системи, поки що залишається серед визначальних завдань державної економічної стратегії.

На даний час в Україні закладений лише фундамент системи фінансової підтримки малого і середнього бізнесу. Організаційна підтримка МСБ потребує законодавчого забезпечення через прийняття низки законів та реформування. Для цього досить важливим є використання світового досвіду щодо підтримки розвитку малого і середнього бізнесу. Наприклад унікальне явище являє собою Адміністрація малого бізнесу (АМБ) у США, яка займається розробкою і наданням кредитних програм, реалізацією програм термінової допомоги фірмам, які потерпіли від стихійного лиха тощо.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗМЕЖУВАННЯ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ДОГОВОРУ ТА ДОГОВОРУ КОМЕРЦІЙНОЇ КОНЦЕСІЇ

Клімчук О.В., студент магістратури ННПП НАВС

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін ННПП НАВС Загорняк Н.Б.

Ст. 41 Конституції України гарантує, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Розпоряджання результатами інтелектуальної та творчої діяльності здійснюється шляхом реалізації особою своїх особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності.

Інститут розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності починаючи з 2004 року поповнився ще одним договором - договором комерційної концесії. Даний договір є більш прийнятним для європейських держав. Сьогодні ситуація із застосуванням ліцензійного договору і договору комерційної концесії в Україні є неоднозначною і проблемною на практиці.

За ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензії) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог ЦК України та іншого закону.

За договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг.

Виходячи з наведених вище норм закону можна дійти до наступних тверджень. При укладенні договору комерційної концесії мова йде про передачу цілого комплексу прав з наступною метою виробництва і реалізації визначеного виду продукції, також сам по собі договір комерційної концесії припускає допомогу правоволодільца користувачу шляхом надання консультацій, навчання, контролю за якістю виробленої продукції. При укладенні договору комерційної концесії в комплекс прав можуть входити права на торгові марки, фірмове найменування, промислові зразки, винаходи, корисні моделі, комерційний досвід і ділову репутацію. По ліцензійному ж договору передається право на використання одного визначеного об'єкта інтелектуальної власності. Таким чином, ні комерційний досвід, ні ділова репутація, відповідно, не можуть бути предметом ліцензійного договору.